

JACQUES COENEN-HUTHER
Durkheim'ı Anlamak

JACQUES COENEN-HUTHER 1937'de doğdu. Université Libre de Bruxelles'de sosyal ve siyasal bilimler alanında doktora derecesi aldı. Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde, İsrail'de ve Rusya'da akademik görevlerde bulundu, araştırmalar yürüttü. *International Sociology*, *Swiss Journal of Sociology* gibi dergilerde editörlük yaptı; halen *International Journal of Contemporary Sociology*'nin danışma kurulunda yer alıyor. Coenen-Huther, sosyoloji kuramları, metodolojisi ve tarihi üzerine çok sayıda çalışmaya imza atmıştır.

Comprendre Durkheim

© 2010 Armand Colin

İletişim Yayınları 1892 • Başvuru Dizisi 93

ISBN-13: 978-975-05-1207-0

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Berna Akkıyal

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Nurgül Şimşek

DÜZELTİ ve DİZİN Birhan Koçak

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JACQUES COENEN-HUTHER

Durkheim'ı Anlamak

Comprendre Durkheim

ÇEVİREN Serra Akyüz

İçindekiler

GİRİŞ

Filozof, Sosyolog ve Yurttaş	7
---	----------

BİRİNCİ BÖLÜM

Döneminin İnsanı Durkheim ve Çalışmaları	13
Entelektüel ve kurumsal güzergâh.....	14
Üçüncü Cumhuriyet'in sosyo-politik koşulları.....	21
Bilim ve eylem arasındaki gerilimler.....	26
Çalışmalarının felsefi boyutu.....	29
Çifte strateji.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

Modernitenin Sosyolojisi	41
Farklılaşma süreci.....	42
Organik dayanışma ve toplumsal bütünleşme.....	52
Sosyalleşme veya toplumsaldan bireysele.....	58
Sosyalleşmenin sınırı: İntiharlar.....	63
Anomiye bir tepki olarak sosyalizm.....	71
Mesleki gruplar ve demokrasi.....	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyoloji İçin Bir Yöntem	79
DeneySEL bilim olarak sosyoloji.....	80
Kuramlaştırılan yöntem ve uygulanan yöntem.....	88

Gözlemlenebilir gerçeklikten aktörlerin tasarımına.....	94
Nedensel inceleme ve işlevsel inceleme.....	100
Normal olanla patolojik olanın ayırt edilmesi.....	107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Toplumsal Olgudan Ahlaki Olguya	115
Ahlak edinmenin gerekliliği.....	116
Pozitif ahlak bilimi için.....	122
Bireycilik ve toplumsal uzlaşma.....	129
Ahlakın dinî kökleri.....	134
Eğitim ve otorite ilkesi.....	140

BEŞİNCİ BÖLÜM

Durkheim Sonrası Fransa	147
Sadakat ve yenilik arasında Durkheimcılar.....	148
İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan görece gerileme.....	157
Durkheim'a ilk geri dönüş.....	162
Durkheim'ın çalışmalarının yeniden değerlendirilmesi.....	167
Durkheim-Weber rekabetinin ötesi.....	171

ALTINCI BÖLÜM

Durkheim ve Modern Sosyoloji	179
Denemeciliğe karşı bilim arzusu.....	180
Modern sosyolojik işlevselcilik.....	185
Anomiden görelî yoksunluğa.....	190
İnsan doğasının ikiliği ve sosyalleşme.....	195
Bir esin kaynağı olarak dinî fenomen.....	202
Parsonsçı sentez.....	209

SONUÇ

Eleştirel Bir Sonuç	215
Kaynakça.....	224
İsim Dizini.....	236
Kavram Dizini.....	238

FİLOZOF, SOSYOLOG VE YURTTAŞ

Émile Durkheim Fransız sosyoloji ekolünün kurucusu olarak tarihe mal olmuştur. Bununla birlikte kendisi öncelikle bir felsefecidir ve sosyolojiye esasen felsefe yoluyla ulaşmıştır. Entelektüel yaşamının ilk yıllarında yazdıklarının hemen hemen tamamı felsefeciler tarafından okunan dergilerde yayımlanmış; takipçileri ilk olarak felsefeciler olmuştur. Fakat kendisine öğretildiği şekliyle felsefe, ona çağının sorunlarından fazla kopuk gelir. Zira Durkheim yurttaşlık bilinci kuvvetli olan, Üçüncü Cumhuriyet'in sağlamlaştırılmasına ve "toplumsal sorun"un çözümüne katkıda bulunmayı arzu eden bir kimsedir. Durkheim'in birincil kaygıları uygulamaya dair bir nitelik arz eder ve Durkheim, vatan-daşlarına, toplum hakkında bilimselliğin kesin kalıpları çerçevesinde elde edilmiş bir bilgi sunma tutkusunu duyar. Filozof, bu şekilde sosyolog olmuştur. Durkheim'a göre, toplumsal ilerlemeye ve daha genel anlamıyla uygarlığın ilerlemesine hizmet etmediği müddetçe sosyolojik çalışmaların bir anlamı yoktur.

Sivil katılım, Durkheim'a ilham veren pozitivizmi bir yön-

tem olarak reddedenlerde bile saygı uyandırmaya devam eden, sosyolojinin çetin ve titizlik gerektiren kuramlarından birini de beraberinde getirir. Buna göre, toplumsal hayata dair bilgi birikiminin kökleri olgulara uzanmalıdır; sosyoloji alanında araştırmacılar, dikkat çeken ve fakat deneysel gerçekliğe yeterince sağlam bir şekilde bağlı olmayan genel kanıların tuzağına düşmemelidirler. Bu anlayış, parlak fakat daha az analitik kesinlik kaygısı taşıyan düşünme biçimlerinin küçümsenmesi sonucunu doğurmuştur; ayrıca tereddütlere yol açacağı şüphesiz olan kestirme deyişler kullanmaktan çekinmeyen, bazen gereksiz derecede saldırganlaşan bir tarzı da beraberinde getirmiştir. Durkheim'a ve meslektaşlarına göre, bilimsel düşünüş ve kendi tabirleriyle amatörlik arasında bir mücadele söz konusudur. Bununla birlikte, eylem ihtiyacıyla karşı karşıya getirilen bilim arzusu kimi gerilimlere yol açmamış da değildir. Bu gerilimler Durkheim'ın çalışmalarında, bilhassa toplumsal gerçekliğin analizi yeni bir ahlakın gerektiği sonucunu ortaya koyduğunda ve bu ahlak, olguların incelenmesinin bir neticesi olarak sunulduğunda kendilerini gösterirler. Filozof Durkheim sosyolog olmak istemiştir, fakat sosyolog hem eğitimci hem de ahlakçıdır. Dolayısıyla onun, bu iki farklı rolün entelektüel gerekliliklerini ortaklaştırması gerekmektedir. Eğitimsel ve ahlakçılığın değer ölçütünün bilim çerçevesinde meşruiyet bulması ve sosyoloğun olayları göreceleştiren karşılaştırmacı tutumuyla uyumlu olması güçtür.

Sosyologlar daima bilimsel kesinliğin buyrukları ile bitmek bilmez denemecilik dürtüsü arasında kararsız kalırlar. Birçoğu, bir yanda toplumsal olayları açıklamakla yetinme ile diğer yanda edinilen bilginin yardımıyla toplumsal gerçekliği hedef alma arzusu arasında gidip gelir. Dönemine göre bu eğilimlerden biri ya da öteki daha ağır basar. Durkheim benzerine az rastlanır bir inatla, sosyoloji disiplini ku-

rumlar katında kabul ettirerek, tam anlamıyla bilimsel bir sosyoloji anlayışını benimsetmeyi kendine görev edinmiştir. Durkheim'in kurumsal ve entelektüel anlamda bu iki yönlü başarısı kuşku götürmez. Öyle ki, bu sosyoloji anlayışı ve bilimsellik kriterleri Fransız sosyoloji ekolü –yani *Année Sociologique* çatısı altında toplanmış ekip– ile özdeşleşmiş ve rakip fikir akımlarını gölgede bırakır hale gelmiştir. Bu başarı Durkheim'a uzun soluklu bir ün sağladığı gibi, sert bir muhalif grubun oluşumuna da yol açmıştır. Durkheim, laik Cumhuriyetin resmî düşünürü veya Auguste Comte'un dogmatik bir halefi olarak addedilmiş, muhalifleri tarafından çoğu zaman alaya alınmıştır. Bugün mirasının halen geçerli bir ilham ve düşün kaynağı olduğu kabul edilse de, aslında Durkheim'ın kaderi zaman içerisinde, entelektüel modaya bağlı olarak çalkantılı bir şekilde seyretmiştir. Son on yıllara bakıldığında, Durkheim kâh Weberci sosyolojinin uzlaşmaz bir hasmı olarak sunulmuş, kâh tam tersine Weber'in temel yöntembilimsel ilkelerini farkında olmaksızın yaydığı söylenmiştir. Max Weber'in çalışmaları Fransa'da ciddiye alınıp Weber'i desteklemek uygunsuz bir şey olmaktan çıktıktan sonra, Durkheimcı geleneğe bir dönüş yaşanmıştır ki bu hiç de şaşırtıcı değildir. İşte o zaman, Weberci kavramsallaştırmanın karakteristik bir ögesi kabul edilen “ideal tip” mefhumunun, nihayetinde Durkheim'ın kullandığı şeklinin dışın-da hiçbir anlam yeniliği taşımadığı saptanmıştır. Böylelikle tam da gücü azaldı denirken, Durkheimcılığın iade-i itibarına tanık olunmuştur. 2008'de gerçekleşen Durkheim'ın 150. doğum yılı kutlama etkinlikleri beklenmedik derecede coşkulu tezahüratlara sahne olmuş; bir sonraki yıl, *Le Monde* gazetesi Durkheim'ın *Sosyolojik Yöntemin Kuralları (Les Regles de la méthode sociologique)* başlıklı eserini “dünyayı değiştiren yirmi kitap” listesine dahil etmiştir.

Artık daha farklı ve ayrıntılı bir değerlendirme yapmanın

vakti gelmiş gibi görünüyor. Kuşkusuz günümüzde Émile Durkheim, yüzde yüz desteklenmesi gereken bir sembolik kişilik olmaktan çıkmıştır. Fakat bu, Durkheim'ın kolayca vazgeçilebilecek, zamanı geçmiş bir kuramcı olduğu anlamına gelmez. Bu çalışmada ona methiyeler düzmekten de, sıradan eleştiriler getirmekten de kaçınarak, çalışmalarının dengeli bir bilançosunu çıkarmaya çabaladık. Sosyolojik düşüncenin tarihi söz konusu olduğunda tarihçiler, sosyologları, yanlış yargılara hapsolmalarına yol açan “şimdiki zamancı” değerlendirmeleri nedeniyle eleştirirler. Sosyoloğların, disiplinlerinin klasikleriyle kurdukları ilişkinin anlam belirsizlikleriyle dolu olduğu doğrudur. Bu ilişki, kimi varsayımları yeni bir bağlamda ve daha titiz tekniklerle doğrulamak için bilimin “kurucu babalarının” çalışmalarına başvurulmasına dayanan, çoğunlukla eleştirel düşünmeyi olanaksızlaştıran, rahatsız edici derecede abartılı bir saygı duruşunun ötesine geçememiştir. Pek doğaldır ki geçmişe ait her eser, ait olduğu dönem bağlamında kalınarak tam manasıyla değerlendirilip anlaşılamaz. Örneğin Durkheim, muhataplarını bireysel tutumların toplumsal olaylarla benzer yanları olduğuna ikna etmeyi kendine görev bilmiştir. Onları aynı zamanda bu toplumsal olayların bilimin konusu olmasının haklı ve yerinde olduğuna ve toplumsal hayat karşısında, doğa bilimlerinin başarısını sağlayan zihinsel tavrı takınmanın mümkün olabilmesi gerektiğine ikna etmek durumundadır. Oysa bundan yalnızca yarım yüzyıl sonra, bu gerçek artık genel kabul görmüş ve böylesi çabalar gereksiz hale gelmiştir. Bu demektir ki, 19. yüzyıl sonlarında ortaya konmuş bir argümantasyonun ölçüsünü bugünün kaygılarıyla almaya çalışmak yanıltıcı olacaktır. Bununla birlikte, çağının adamı olarak düşünen Durkheim, bize evrensel düzeyde olduklarını ileri sürdüğü temel ilkeler bırakmıştır. Modern bir yorumcu –eğer geçerli sonuçlara varmak istiyor-

sa- sözleri belirli bir ölçüde bağlamlarının dışına çıkarmaya kendini mecbur hisseder. Durkheim'ın çalışmaları karşısında, sosyolog güncele uygunluk kaygısıyla beslenen ancak bir vakanüvisin aktarımını andıran “ılımlı” ve “şimdiki zamancı” bir okuma yapmakla yetinmek durumundadır. Bu kitap, işte bu anlayış çerçevesinde tasarlanmıştır.

Birinci bölümde, özellikle anakronizmden ve absürt yarılardan mümkün olabildiğince kaçınmak amacıyla, Durkheim'ı ve çalışmalarını, Birinci Dünya Savaşı öncesinin toplumsal ve siyasi çerçevesi içerisine oturtmayı amaçladık. Durkheim'ı ilk kez ya da tekrar okurken, kendisinin tepeden tırnağa bir 19. yüzyıl insanı olduğunu hiçbir zaman unutmamamız gerekir. İkinci İmparatorluk'un içine doğmuş, yetişkinliğe Üçüncü Cumhuriyet'te, 1870 milli felaketi ve 1914-1918 Avrupa krizi döneminde adımını atmıştır. İkinci bölümde, Durkheim'ın çalışmalarını iki açıdan inceledik. Durkheim'ın yaptığı şey, dönüşümün ortasındaki toplumların özelliklerinin analizini yapmayı hedefleyen bir modernite sosyolojisi olduğu kadar, tam olarak modernliğe geçişten doğan bir entelektüel girişimdir de. Tıpkı sosyolojik düşüncenin diğer klasik isimleri gibi Durkheim da, can çekişmekte olan fakat daha tamamen yok olmamış Eski Rejim ile yapıları henüz oturmamış modern toplum arasındaki zorlu bir geçiş döneminde yaşadığının bilincindedir. Üçüncü bölümde, doğmakta olan sosyolojinin deneysel bir araştırma stratejisiyle özdeşleştirilmesinin mantığını açıklamaya çalıştık. Bu bölüm aynı zamanda Durkheim'ın –kimi zaman gösterildiğinden daha az dogmatik biri olduğunu kanıtlarcasına– kendisine belirlediği ve tüm incelemelerinin önkoşulu olan yöntembilimsel ilkelerle bağıni koparmaktan çekinmediğini de ortaya koymaktadır. Dördüncü bölüm iki farklı değerler bütünü arasındaki ince çizgiyi işaret ediyor ve Durkheim'ın “pozitif bilim” kavramıyla ifade ettiği bilimsel çalışma iste-

ği ile toplumsal ve siyasi hayatın gerektirdiği normatif tutumu karşılaştırıyor. Bu bölümde Durkheim'ın laik bir dünyada din olgusundan ne anladığını inceledik. Bu başlık altında aynı zamanda, onun tüm eğitimsel süreçlerin bir misyonu olarak gördüğü normun aktarımını da değerlendirdik. Beşinci bölüm, Durkheim'ın entelektüel mirasının iki dünya savaşı arasındaki dönemden günümüze kadarki tutarlı ve tutarsız serüvenini ele alıyor ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında kimi kez şaşırtıcı ölçüde değişikliğe tabi tuttuğu çalışmalarından söz ediyor; bu çerçevede Durkheimcı ve Weberci bilgi kuramı karşılaştırmalarına eklenen kimi rivayetlerin çürütülmesi hedefleniyor. Son olarak altıncı bölümde Durkheim'ın öğretisinin Fransa'da ve başka ülkelerde etkili olan farklı modern sosyoloji akımları üzerindeki yansımalarını inceledik; sonuç yerine, Durkheim'ın çalışmalarını eleştirel bir gözle değerlendirdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

**DÖNEMİNİN İNSANI DURKHEIM
VE ÇALIŞMALARI**

Durkheim 1858'de Épinal'de doğar. Auguste Comte'un ölümünün üzerinden çok az zaman geçmiştir; Tocqueville'in vefatına ise bir yıl vardır. Karl Marx, *Kapital*'in tohumlarını atan eseri *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*'yı Londra'da tamamlamış, sürgündeki Victor Hugo *La Légende des siècles*'i [Yüzyılların Efsanesi] yazmaya girişmiş, Flaubert *Madame Bovary*'yi yeni bitirmiştir. Renan ise kendisine Collège de France'taki kürsüsüne mal olacak olan *İsa'nın Hayatı*'nı yayımlamaya hazırlanmaktadır. 1848 Devrimi on yıl evvel gerçekleşmiş ve İkinci Cumhuriyet ilan edilmiştir; pamuk ipliğine bağlı bu rejim çok geçmeden yerini Louis-Napoléon'un darbesini izleyen İkinci İmparatorluk'a bırakmıştır. On iki yıl sonra 1870 yenilgisi yaşanacak, Paris Komünü dramına şahit olunacaktır. Durkheim yorumcuları ve biyografi yazarları onun Yahudi bir ailenin ve haham bir babanın çocuğu olduğunu belirtmeden geçmezler. Bu detayların özellikle belirtilmesinin nedeni, basit bir anekdot iletme kaygısından ibaret değildir; zira bu bilgi, Durkheim'in ailesinin güçlü bir dayanışma içerisindeki bir topluluğun parçası olduğu

bilgisini verir. Bu bağlamda kurallara titizlikle bağlılık ahlaki bir zorunluluk iken, cumhuriyetin –bilhassa da devrimin mirasçısı olan cumhuriyetçi solun– benimsenmesi de beklenen bir şeydir. Dolayısıyla Durkheim’ın icraatının, yetişkinliğinde uzaklaşmış olsa da, ait olduğu cemaatin sosyalleşme şekillerinden, ahlak anlayışından ve siyasi eğiliminden etkilendiğini söylemek için yeterli neden mevcuttur. Durkheim, eğitiminin ardından sıradan bir taşra eşrafı olmaya doğru da yol alabilirdi. Fakat tam tersine, bu burjuva sükûneti görünüşünün ardında, hayatı entelektüel ve kurumsal anlamda inişli çıkışlı bir yol izledi (Lukes, 1973; Fournier, 2007).

Entelektüel ve kurumsal güzergâh

Durkheim’ın ilk durağı École Normale Supérieure oldu; 1879 yılında 21 yaşındayken girdiği bu okulda üç yıl sonra felsefe doçentlik sınavını verdi. Genç adam için bu her açıdan olağanüstü yapıcı bir deneyim olmuştur. Bu dönemde İkinci İmparatorluk’un çöküşünün halkta yarattığı huzursuzluk ve Komün’ün ardından işçi sınıfı üzerinde uygulanan baskı havası henüz tam manasıyla dağılmamıştır. *Durkheim* ise, dönemin önemli entelektüel merkezlerinden biri olan Ulm Sokağı’nda, hızlı bir dönüşüm içerisinde olan bir toplumun sorunları üzerine düşünme fırsatı bulmuştur. Birkaç yıl sonra Boulanger krizinin de ortaya koyacağı gibi, Üçüncü Cumhuriyet hâlâ yeterince sağlam değildir. Devlet ve Kilisenin birbirinden güçlkle ayrılışı kadar, “toplumsal sorun” da milli dayanışmayı zedelemektedir. Jaurès ve Bergson gibi okul arkadaşlarının yanı sıra Émile Boutroux, Numa Fustel de Coulanges, Gabriel Monod ve Charles Renouvier gibi hocalarının da etkisiyle Durkheim yavaş yavaş neye meyli olduğunu keşfeder: bilime özgü muhakeme ve analiz yöntemlerini toplumsal sorunlara –daha geniş anlamıyla

toplumun sorunlarına– uygulamak. Ek olarak, bilimsel yöntemin ne anlama geldiğini de öğrenmesi gerekmiştir. Neo-Kantçı felsefeciler Boutroux ve Renouvier, Durkheim’in determinizm ve tarihsel olumsuzluk arasında yolunu bulmasına yardımcı olmuşlar; toplumsal olanın psikolojiden veya biyolojiden farkı hakkındaki düşüncelerinin temelini oluşturacak mantıksal ve felsefi argümanları sağlamışlardır. Durkheim, toplumsal alandaki bilgi edinme mantığı olsun, farklı bağlamlara dayanan belirli deneyimler üzerine kurulan içeriği olsun, insanlığın düşünce tarihinin evrensel ve temel kategorilerine dair ilgisini Renouvier aracılığıyla edinmiştir. Olyasal olmayan tarih –ki sosyolojinin habercilerinden biridir– taraftarları olan Gabriel Monod ve Fustel de Coulanges adlı tarihçiler, Durkheim’a tarihsel araştırmanın prensiplerini ve olguların saptanmasında kesinlik üslubunun kullanılmasını öğretmişlerdir.

Durkheim kariyerine taşrada birçok lisede (önce Sens’ta, ardından Saint-Quentin’de, son olarak da Troyes’da) felsefe hocalığı yaparak başlar. 1886 yılında Almanya’ya bir eğitim seyahati gerçekleştirir. Tıpkı İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Amerika Birleşik Devletleri’nde staj yapmak gibi, bu yıllarda Almanya’da bulunmak da akademisyenler için hemen hemen bir zorunluluktur. İleriki zamanlarda Amerikan üniversitelerinden öğrenilecek şeyler olduğu düşüncesinin yerleşmesi gibi, bu dönemde de Alman üniversite sistemiyle irtibat halinde olmanın faydalı olacağına kanaat getirilmiştir. Durkheim bu seyahatinde Wilhelm Wundt’un deneysel psikoloji çalışmalarıyla tanışma fırsatını yakalayacaktır; Wundt bu dönemde *Ethik* [Ahlak] isimli eseriyle ahlaki olguları deneysel araştırmaya dayanarak inceleyen bir bilimin habercisi olmuştur. Durkheim kendini, ortak yarar kavramı ile bireyciliği uzlaştırmanın yollarını arayan ekonomist Albert Schaeffle’ye de yakın hissedecektir. Bu dönemde *Kat-*

hedersozialismus'un ("kürsü sosyalizmi") öne çıkan figürleri Schmoller ve Wagner'in öğretileri Durkheim üzerinde kayda değer bir etki göstermemiş gibi gözükmektedir. Durkheim bunların kendisi açısından öneminin farkına daha sonra varacaktır. Fransa'ya dönüşünün ardından birçok yayınında Almanya deneyimini ele almış; bu yayınlar gayet iyi karşılanmış ve dikkat çekmiştir.

Bir yıl sonra, 29 yaşındaki Durkheim üniversitede ilk makamına sahip olur ve Bordeaux Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde "Sosyal Bilimler ve Eğitimbilim" dersini yürütmekle görevlendirilir. Bu görevlendirmede Yüksek Öğrenim Direktörü Louis Liard'ın da etkisi büyüktür. Zira Liard, Fransız üniversitelerinin Alman üniversiteleri karşısındaki açığını kapatmayı kendine görev bilmekte ve bunun yolunun genç beyinlere üniversitelerde imkân tanınmasından geçtiğini düşünmektedir. Sonuç olarak Durkheim, daha emekleme aşamasında olan yepyeni bir dersi vermeyi üstlenmiş olur. Başta çelişkili gözükken bu durum esasında üniversite kurumunu araştırma ve eğitim süreçlerinin bir bilgi üretim dinamiği içine girdiği kültürel bir keşif mekânı olarak adedden klasik Humboldt modeline uygundur. Durkheim toplumsal olguların "pozitif bir bilim" çerçevesinde ele alınmasının, toplumsal felsefenin asırlık geleneğine kıyasla ne gibi bir farklılık ve yenilik getirdiğini kısa süre içinde açıklar: Toplum, yalnızca bir bireyler topluluğu değildir. Toplum birbiriyle bağımlılık içerisinde bir olgular bütünüdür ve tıpkı doğal olaylar için yapılabildiği gibi, bu "etki ve tepkiler" hakkında da, yöntemli bir çalışma sonucunda yasalar ortaya konabilir. Durkheim'in oluşum halindeki bu bilime ilişkin öngörülerini bununla da sınırlı kalmaz; sosyologların ne şekilde davranarak toplum için faydalı olabilecekleri hakkında da kimi fikirler ortaya koyar (Durkheim, 1888, 1987, s. 77-110).